

Bioloģiskās dārzenkopības nozares ziņojums par 2024. gadu

Bioloģisko dārzeņu audzēšanas nozare piedzīvoja zināmu stabilizāciju, salīdzinot ar 2023. gadu, kad, sākoties jaunajam plānošanas periodam, darbu neturpināja daļa saimniecību, kas audzēja dārzenus.

Šajā nozarē ir vairākas saimniecības, kurās notiek gan dārzeņu, gan augļu un ogu audzēšana. Risku sadalīšana ir pozitīvi vērtējams aspekts. Lai arī lēnāk, nozarē pamazām nostiprinās kooperācija. Kooperatīvu aktivitāte un atpazīstamība noteikti ir pieaugusi.

Kā klimatiskie apstākļi ietekmēja bioloģisko dārzeņu audzēšanu? Aizvadītajā sezonā bija raksturīgs, ka meteoroloģisko apstākļu rezultātā izaudzēto dārzeņu un kartupeļu daudzums un kvalitāte bija ļoti atšķirīga – no ļoti labas līdz ļoti sliktai pat viena reģiona robežās, kas apstiprina pieaugošo tendenci, ka audzēšanas nosacījumi kļūst lokāli atšķirīgi. Tādējādi tas mazliet atgādina sliktu loteriju, kuram audzētājam šajā sezonā paveiksies un kuram nepaveiksies.

Pavasaris nebija labvēlīgs visa veida agro dārzeņu audzēšanas uzsākšanai, jo bija vērojams vairāk nokrišņu kā parasti aprīlī. Aprīļa otrās puses aukstums darbus nobremzēja un traucēja attīstībai jau iesētajos un iestādītajos laukos. Maijā sausums un salnas arī nelabvēlīgi ietekmēja augus. Tradicionāli tas sarežģīja agro dārzeņu nonākšanu tirgū. Vasaras turpinājums ar periodiskiem siltuma un aukstuma periodiem radīja papildu stresu audzējamiem dārzeņiem. Prioritāra bija barības vielu nodrošināšana. Tas nozīmēja, ka dārzeņiem, kuri ierasti patērē daudz ūdens, līdz jūlija beigām bija nepieciešama laistīšana. Labi apstākļi ķirbjaugu audzēšanai. Vasaras vidus mēnesis – jūlijs – radīja salīdzinoši negatīvu ietekmi dārzeņu audzētajiem, sevišķi Latvija vidusdaļā, ap Rīgu, kur ir daudz dārzeņu audzēšanas saimniecību. Īpaši negatīvi tas ietekmēja tādus kultūraugus kā ziemas ķiploki un sīpoli. Rezultātā izplatījušās fuzariozes īpaši

pasliktināja uzglabāšanu, uzrādot vienus no sliktākajiem rādītājiem pēdējās desmitgadēs. Atkarībā no sugas un attīstības stadijas cieta arī citi dārzeņi – gan no nokrišņiem, gan vēja radītiem postījumiem. Attapšanās no jūlija beigu vētras un intensīvajiem nokrišņiem bija saistīta ar augsnes veselību, ūdens novadīšanas iespējām un no tā, cik ātri varēja augiem uz lauka atkal pievadīt gaisu augsnē. Vietās, kuras šī liksta neskāra, bija piemēroti apstākļi labu un kvalitatīvu dārzeņu izaudzēšanai, tajā skaitā ķirbjaugu.

Augusta otrajā pusē un rudens sākumā vietām vēl bija nepieciešama papildu mitruma nodrošināšana. Rudens kopumā ļoti labvēlīgs pamata dārzeņu kultūru un vēlāk arī vēlu vācamo dārzeņu nobriešanai un novākšanai.

Pēdējos gados arvien spēcīgāk darbojas kooperatīvs *Ekoloģisks.lv*, tā mērķis ir nodrošināt savstarpēju palīdzību, dalīties ar zināšanām un resursiem, kā arī veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu noietu gan vietējā, gan starptautiskā tirgū. Darbības virzieni balstās uz resursu koplietošanu un rūpēm, lai būtu nodrošināta tirgus pieejamība. Darbība mārketinga un reklāmas lauciņā. Aktīva produktu kvalitātes kontrole un atbalsts vietējām kopienām.

Kooperatīvs aug, nu jau pastāvīgie biedri ir desmit bioloģisko dārzeņu audzētāji. Sortimentā iztrūkstošu produktu un dārzeņu nodrošināšanai tiek piesaistīti sadarbības partneri, tā tiek paplašināts piedāvājums. Tas notiek uz abpusēji izdevīgiem noteikumiem. Kooperatīva biedri aktīvi izmanto iespējas papildināt savas zināšanas ne tikai audzēšanas tehnoloģijās, bet arī kompostēšanas pieredzē Austrijā, kas ir viena no šīs nozares līderiem Rietumeiropā. Lai veicinātu kooperācijas kustības attīstību, kooperatīvs aktīvi piedalās Latvijas Lauksaimniecības kooperācijas asociācijas starpnozaru darba grupās.

Kooperatīvs sadarbojas ar citām Latvijas pašvaldībām. Stāsta par pieredzi, kā veicas un kā var attīstīt kooperāciju, tā veicinot bioloģiskās lauksaimniecības kooperāciju citos Latvijas novados.

Sarunu festivāls LAMPA ir vēl viena aktivitāte, kur sadaļā “No lauka līdz galdam” kooperatīva pārstāvji piedalījās lauksaimniecībai aktuālu tēmu apspriešanā. Kādi ir vietējie produkti, to pieejamība, garša un smarža un citas patēriņam svarīgās nianšes.

Pamazām tiek izvērsta sadarbība arī ar sabiedrisko ēdināšanu, kas ļauj cilvēkiem, kuri aizņemtības dēļ izvēlas ēst sabiedriskās vietās, tikt pie veselīgiem ēdieniem, vairojot savas darba spējas.

Ir noliktava–veikals, kas palīdz spert soli pretī patērētājiem. Noliktava ir pieejama ne tikai lielajiem sadarbības partneriem, bet laipni gaidīti ir arī citi, kas nozīmē, ka bioloģiskos dārzeņus var nopirkt ikviens. Tas ļoti veicina veselīgu dārzeņu nonākšanu pie gala patērētājiem. Aktīvi tiek izmantotas iespējas dārzeņus un pārstrādes produktus piedāvāt reģiona vietējos tirgos.

Zaļais iepirkums – bioloģiskā komponente – ir lāvis kooperatīvam spert drošu soli, lai Siguldas novada skolās būtu pieejama bioloģiskā pārtika. Tas dod iespēju ne tikai ēdināt, bet informēt skolēnus par bioloģisko lauksaimniecību, tajā skaitā bioloģisko dārzeņu audzēšanu. Tas sekmē nozares attīstību.

Viens no vecākajiem kooperatīviem Latvijā ir LPKS “Zaļais Grozs”, kas darbojas jau 21 gadu. Tas apvieno 12 dažāda profila saimniecības no sešiem Vidzemes pagastiem, tajā skaitā tās, kas nodarbojas ar bioloģisko dārzkopību. Vismaz četras ir saistītas arī ar bioloģisko dārzeņu audzēšanu. Ir LBLA un LLKA biedri. Piedāvājumā ir ap 190 dažādi svaigi un pārstrādāti produkti, tajā skaitā no bioloģisko dārzeņu audzēšanas. Kooperatīva biedri ir gan pilna laika nodarbinātie saimniecībās, gan strādā vēl algotu darbu. Ir saimniecības, kurās tiek audzēti pārtikā lietojami nišas

kultūraugi. Kooperatīvā ir saimniecības, kas ir veidojušās no jauna, ģimenēm pārceļoties no pilsētas uz laukiem. Kooperatīvs ir guvis balvas konkursos “Sējējs” un “Zaļā pēda”. Lielākā daļa saimniecību ir nelielas pēc platības. Tas ir mazo saimniecību kooperatīvs, jo mazajām saimniecībām, kopīgi darbojoties, ir lielākas iespējas izdzīvot.

Daļa no saimniecībām nodarbojās ar pārstrādi, lai paplašinātu produktu klāstu, kļūtu finansiāli stabilāki, vienmērīgāka kļūtu produkcijas realizācija.

Tirdzniecība notiek visdažādākajos veidos, sākot no tiešās pārdošanas, tirgiem, dažādiem citiem ar bioloģisko lauksaimniecību saistītiem pasākumiem, līdz bioloģiskās produkcijas veikaliem, arī lielveikalu tīklu “RIMI”. Ar klientiem tiek strādāts, katras nedēļas piedāvājums mainās.

Pastāvīgi realizē ES finanšu rīku projektus, saņemot ar bioloģisko lauksaimniecību ES saistītos maksājumus, kā arī izmantojot kooperācijas veicināšanas pasākumus. Kooperatīva sortimentam un realizācijas marketingam ir jābūt ļoti elastīgam, jo pircēju gaume un vēlmes var mainīties katru sezonu, ar to kooperatīva biedriem ir jārēķinās. Kooperatīvs piedalās tādās izstādēs kā “Rāmava” un “Rīga Food”.

Pagaidām abiem kooperatīviem ir lokāls raksturs, darbojoties vairāk Vidzemes reģionā, taču ir tikai laika jautājums, ka tādi veidosies arī citur Latvijā.

Māris NARVILS,

LLKC Vides nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā